

طاعون و افول تمدن اسلامی

www.ketab.ir
نوشته
مایکل والترز دالس

ترجمه
دکتر قربان بهزاد یان نژاد

تهران، ۱۴۰۰

پژوهشکده تاریخ اسلام

طاعون و افول تمدن اسلامی

تألیف: مایکل والترز دالس

ترجمه: دکتر قربان بهزادیان نژاد

ناشر: پژوهشکده تاریخ اسلام

مدیر نشر: خلیل قویدل

چاپ دوم، ۱۴۰۰

شمارگان، ۷۰۰

چاپ و صحافی: چاپ تقویم

ردیف انتشار: ۹۸

۹۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۹۸-۷۰-۸

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

کلیه حقوق برای پژوهشکده تاریخ اسلام محفوظ است

خیابان ولیعصر (ع)، خیابان شهید بهشتی، خاور، خیابان رستگاران، شهرز شرقی، شماره ۹

تلفن: ۸۸۶۷۶۸۶۱ - ۳ - ۸۸۶۷۶۸۶۰

www.pte.ac.ir

سرشناسه:	دالس، مایکل والترز، ۱۹۳۲-۱۹۸۹
عنوان و نام پدیدآور:	Dols, Michael Walters طاعون و افول تمدن اسلامی / نوشته مایکل والترز دالس؛ ترجمه قربان بهزادیان نژاد.
مشخصات نشر:	تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، انتشارات، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری:	۳۴۸ ص.؛ مصور، نقشه، جدول.
فروست:	پژوهشکده تاریخ اسلام، ۹۸.
شابک:	۹۵۰۰۰۰ ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۹۸-۷۰-۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	عنوان اصلی: The Black Death in the Middle East, 1977.
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۴۰۹] - ۴۳۳.
یادداشت:	چاپ دوم.
موضوع:	مرگ سیاه -- کشورهای اسلامی
موضوع:	بیماری ها و تاریخ
موضوع:	پزشکی قرون وسطا
موضوع:	کشورهای اسلامی -- اوضاع اجتماعی
موضوع:	کشورهای اسلامی -- اوضاع اقتصادی
شناسه افزوده:	بهزادیان نژاد، قربان. ۱۳۳۴ - مترجم
رده بندی کنگره:	۱۷۹RC
رده بندی دیویی:	۹۲۳۲۰۰۹۵۶/۶۱۶
شماره کتابشناسی ملی:	۴۲۱۷۹۴۱

سخن اول

تاریخ هر امت و جامعه‌ای بیانگر فرهنگ و تمدن آن است. به همین دلیل، علم تاریخ در میان علوم، جایگاهی ویژه یافته است. جامعه اسلامی به عنوان یک امت جهانی، دارای چهارده قرن سابقه تاریخی با ابعاد و عناصری روشن و بدون ابهام است. اهمیت این پیشینه تاریخی و ابعاد گوناگون آن، مانند فرهنگ، تمدن، علوم، اخلاق، فلسفه و هنر و نقش بی‌بدیل آن در تمدن جهان معاصر، تلاش گسترده دانشگاه‌ها و دانشمندان غربی را نیز در راه تحقیق و مطالعه این تاریخ عظیم برانگیخته است؛ تا بدان پایه که معتبرترین منابع و اطلاعات پژوهشی در حوزه‌های گوناگون تاریخ اسلام را در مراکز علمی غرب می‌توان سراغ گرفت.

به‌رغم توجه ویژه پژوهشگاه‌های دنیای غرب به اسلام، به علت ناتوانی ذاتی آنها از شناخت اسلام ناب و حقیقی - به دلیل عدم دسترسی مستقیم و به دور از تحریف به منابع اصیل، و لاجرم اطلاع محدود پژوهشگران از زمینه‌ها و پس‌زمینه‌های یک تحقیق علمی جامع، آغاز حرکتی اساسی و همه‌جانبه از سوی دانشمندان اسلامی به منظور تصحیح و تکمیل تلاش‌های گذشته ضروری است. اگر این حرکت، گسترده، غنی و متکی بر پیشرفته‌ترین روش‌های پژوهشی آغاز شود، بی‌شک تغییرات بنیادی در مسیر این گونه مطالعات در پژوهشگاه‌های مهم دنیا در زمینه تاریخ اسلام و مسائل مختلف آن دور از دسترس نخواهد بود.

هدف اساسی از تأسیس پژوهشکده تاریخ اسلام - که هم اکنون در آغاز راه است - گام زدن در راه تحقق این آرمان می‌باشد. این پژوهشکده با همت و پیگیری استادان ارزشمند تاریخ اسلام و

رشته‌های پیوسته به آن، آغاز به کار کرده و برای نیل به اهداف مقدس خود، آمادۀ همکاری با همهٔ کسانی است که به این اهداف ایمان دارند. از این‌رو، پاسخگویی به هزاران پرسش را که در خلال مطالعهٔ ۱۴ قرن تاریخ اسلام مورد توجه خواننده و به خصوص پژوهشگران قرار می‌گیرد، وجههٔ همت خود قرار داده است. تحقق این مهم با روش‌های گوناگون دنبال می‌شود، که نشر آثار پژوهشی استادان و کارشناسان - به صورت تألیف و یا ترجمه - مانند اثر حاضر، از جملهٔ آنهاست. البته برنامه‌هایی همچون تشکیل کارگاه‌های تخصصی، نشست‌های علمی تخصصی و حمایت از پروژه‌های پژوهشی مورد نیاز، نیز برای تحقق هدف یاد شده در حال پیگیری و اجراست که ضرورت دارد کیفیت و کمیت آنها افزایش یابد.

این مرکز، هم‌اکنون با شش گروه علمی و زیر نظر شورای علمی فعالیت می‌کند، که ان‌شاءالله به زودی تعداد آنها به دو برابر افزایش خواهد یافت. از جمله اقدامات کم‌سابقهٔ پژوهشکده، تأسیس دانشنامهٔ جغرافیای تاریخی جهان اسلام است که به‌زودی اولین مجلد آن عرضه خواهد شد. این دانشنامه با ریاست یکی از استادان در هفت گروه علمی مشغول فعالیت است و هزاران مدخل را - تاکنون - همراه با منابع اصلی آن در پایگاه اینترنتی عرضه کرده است تا دسترسی محققان به منابع را آسان کند.

پژوهشکدهٔ تاریخ اسلام به‌وسیلهٔ پایگاه اینترنتی خود با همهٔ پژوهشگران و علاقه‌مندان به مطالعه در سراسر جهان پیوند برقرار می‌کند. این پایگاه، علاوه بر انعکاس همهٔ فعالیت‌های این مرکز علمی، بازتاب‌دهندهٔ فعالیت‌های علمی انجام شده توسط مراکز و اشخاص دیگر در این رشته است. با فعال شدن پایگاه مزبور، دسترسی پژوهندگان به مرکزی جامع و همه‌جانبه، که انعکاس‌دهندهٔ همهٔ آثار موجود در زمینهٔ تاریخ اسلام باشد، میسر خواهد شد.

علاوه بر آن، هم‌اکنون کتابخانهٔ تخصصی (حقیقی و مجازی) فعال است و به تدریج فعال‌تر خواهد شد. از خداوند بزرگ، برای این تلاش و همهٔ تلاشگران در راه حق و حقیقت، آرزوی موفقیت می‌کنم.

سیدهادی خامنه‌ای

رئیس پژوهشکدهٔ تاریخ اسلام

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه مترجم
۱۹	مقدمه چاپ دوم
۴۷	پیشگفتار
۵۲	اختصارات
۵۶	فهرست نقشه‌ها
۵۷	فصل اول: مقدمه
۶۹	فصل دوم: طاعون در خاورمیانه
۶۹	الف: تاریخ طاعون قبل از مرگ سیاه
۸۴	ب: انتقال مرگ سیاه: تبارشناسی و انتشار جغرافیایی
۸۴	۱. منشأ
۸۷	۲. انتقال
۱۲۹	فصل سوم: ماهیت طاعون
۱۲۹	الف: بیماری‌شناسی پزشکی مدرن
۱۳۵	ب: موارد مشاهده طاعون در دوره میانه
۱۴۷	فصل چهارم: تفاسیر مسلمانان دوره میانه از طاعون

۱۴۷	الف: تفسیرهای پزشکی
۱۴۷	۱. سبب‌شناسی
۱۵۸	۲. پیشگیری
۱۶۵	۳. درمان
۱۶۹	ب. تفسیر دینی
۱۷۹	ج. باورها و اعمال سحرآمیز
۲۱۳	فصل پنجم: اثرهای جمعیت‌شناختی طاعون در مصر و سوریه
۲۱۳	الف. وضعیت سیاسی و اجتماعی
۲۲۴	ب. کاهش جمعیت روستایی
۲۳۶	ج. کاهش جمعیت شهرها
۲۴۶	د. مورد خاص: لشکر مملوک
۲۵۱	هـ. تلفات عمومی مرگ سیاه
۲۵۲	۱. تاریخ جمعیت در خاورمیانه
۲۵۸	۲. تخمین تلفات همه‌گیری طاعون در سال ۱۴۲۹/۸۱۳-۱۴۳۰
۲۶۴	۳. برآوردهای نوین در دوره میانه تلفات ناشی از مرگ سیاه
۲۷۳	و. ماهیت عودکننده و دوره‌ای طاعون
۲۷۸	ز. سایر عوامل محدودکننده رشد جمعیت
۳۰۷	فصل ششم: رفتار جامعه شهری در مرگ سیاه
۳۲۷	فصل هفتم: پیامدهای اقتصادی مرگ سیاه
۳۲۸	الف. قیمت‌ها
۳۲۸	۱. قیمت کالاها و پزشکی
۳۳۰	۲. مواد غذایی اصلی
۳۳۱	۳. فرآورده‌های صنعتی ضروری
۳۳۳	۴. وسایل لوکس
۳۳۷	ب. کارگران